

ŠVIETIMAS IR PROFESINIS MOKYMAS

Remiantis subsidiarumo principu už švietimo ir mokymo politiką visų pirma yra atsakingos valstybės narės, o Europos Sąjunga tik remiamąjį vaidmenį. Vis dėlto kai kurie iššūkiai – senėjanti visuomenė, darbo jėgos įgūdžių trūkumas, pasaulinė konkurencija ir ikimokyklinis ugdymas – yra bendri visoms valstybėms narėms, todėl reikia, kad šalys imtųsi suderintų veiksmų, dirbtų išvien ir vienos iš kitų mokytųsi^[1].

TEISINIS PAGRINDAS

Nors profesinis mokymas Bendrijos veiksmų sritimi buvo pripažintas 1957 m. Romos sutartimi, švietimas ES kompetencijos sričiai oficialiai priskirtas 1992 m. Maastrichto sutartimi. Sutartyje nurodoma, kad Bendrija „prie geros kokybės švietimo plėtojimo prisideda skatindama valstybių narių bendradarbiavimą ir prireikus paremdama bei papildydama jų veiksmus, kartu visiškai pripažindama valstybių narių atsakomybę už mokymo turinį ir švietimo sistemų organizavimą ir gerbdama jų kultūrų bei kalbų įvairovę.“

Lisabonos sutartyje paliekamos tos pačios nuostatos dėl ES vaidmens švietimo ir mokymo srityje (XII antraštinės dalies 165 ir 166 straipsniai) ir pridedama nuostata, kuri gali būti apibūdinama kaip horizontalioji socialinė išlyga. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 9 straipsnyje teigiama: „Nustatydama ir įgyvendindama savo politikos kryptis ir veiksmus, Sąjunga atsižvelgia į reikalavimus, susijusius su didelio užimtumo skatinimu, tinkamos socialinės apsaugos užtikrinimu, kova su socialine atskirtimi, aukšto lygio švietimu, mokymu ir visuomenės sveikatos apsauga.“

Be to, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, kuri turi tokią pačią teisinę galią, kaip ir Sutartis (Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnis), teigiama, kad „kiekvienas turi teisę į mokslą; profesinis ir tęstinis mokymas turi būti prieinamas visiems“ (14 straipsnis), taip pat, kad „kiekvienas turi teisę į darbą ir užsiimti laisvai pasirinkta profesija ar veikla“ (15 straipsnis).

TIKSLAI

Įgyvendindama savo politikos kryptis ir veiksmus, Sąjunga turi atsižvelgti į reikalavimus, susijusius su aukšto lygio švietimo ir mokymo skatinimu. Todėl 2009 m. gegužės 12 d. Tarybos išvadose nustatyti ES ilgalaikiai strateginiai tikslai švietimo ir mokymo srityje yra: 1) mokymąsi visą gyvenimą ir judumą paversti tikrove; 2) gerinti švietimo ir mokymo kokybę bei veiksmingumą; 3) skatinti lygias galimybes, socialinę sanglaudą ir aktyvų

[1] Išsamesnės informacijos rasite faktų suvestinėje apie aukštąjį mokslą [3.6.4.](#)

pilietiškumą; 4) stiprinti kūrybingumą ir inovacijas, įskaitant verslumą, visuose švietimo ir mokymo lygmenyse.

LAIMĖJIMAI

A. „Europa 2020“ ir „2020 m. strateginė švietimo ir mokymo programa“

Priėmus [strategiją „Europa 2020“](#) švietimo ir mokymo politikos įgyvendinimas itin įsibėgėjo. Pagal strategiją „Europa 2020“, konkrečiai šaliai skirtomis rekomendacijomis valstybėms narėms kasmet buvo suteikiamos konkrečios prioritetinių reformų gairės. Švietimo ir mokymo srityje bendro darbo ES lygmeniu tikslai, priemonės ir planai yra pateikti [Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginėje programoje](#) („ET 2020“). Joje taip pat nustatyti septyni tikslai, kuriuos reikia pasiekti iki 2020 m.:

- ne mažiau kaip 95 proc. vaikų nuo 4 metų amžiaus iki privalomo pradinio ugdymo pradžios amžiaus turėtų dalyvauti ikimokykliniame ugdyme (2018 m. jų buvo 95,4 proc.);
- nepakankamų gebėjimų, susijusių su skaitymu, matematika ir gamtos mokslais, turinčių 15-mečių dalis turėtų būti mažesnė negu 15 proc. (2015 m. nepakankamai skaitymo gebėjimų turėjo 19,7 proc., matematikos – 22,2 proc., o gamtos mokslų – 20,6 proc. 15-mečių);
- švietimo ir mokymo įstaigų nebaigusiu asmenų dalis turėtų būti mažesnė negu 10 proc. (2018 m. – 10,6 proc.);
- tretinį išsilavinimą turinčių 30–34 metų amžiaus asmenų dalis turėtų būti ne mažesnė negu 40 proc. (2018 m. – 40,7 proc.);
- vidutiniškai ne mažiau negu 15 proc. (25–64 m. amžiaus) suaugusiųjų turėtų dalyvauti mokymosi visą gyvenimą procese (2018 m. jų buvo 11,1 proc.);
- ne mažiau kaip 20 proc. aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų ir ne mažiau kaip 6 proc. 18–34 metų amžiaus pirminę profesinę kvalifikaciją turinčių asmenų turėtų būti kurį laiką mokęsi ar dirbę užsienyje;
- prieš 1–3 metus mokslus baigusiu ir įsidarbinusiu abiturientų ir absolventų (20–34 metų amžiaus asmenų, sėkmingai baigusiu vidurinį ar aukštąjį mokslą) turėtų būti ne mažiau kaip 82 proc. (2018 m. jų buvo 81,6 proc.).

Nors Europos šalys daugelyje sričių padarė didelę pažangą, su pagrindiniais gebėjimais (skaitymas, matematika ir gamtos mokslai) susiję skaičiai vis dar kelia susirūpinimą.

B. Nauja Europos įgūdžių darbotvarkė

2016 m. Komisija paskelbė komunikatą [„Nauja Europos įgūdžių darbotvarkė“ \(COM\(2016\)0381\)](#), kuriame ji siūlo 10 veiksmų, kurie padėtų žmonėms įgyti darbo rinkoje reikalingų įgūdžių, geriau pasinaudoti jau turimais įgūdžiais ir rasti kokybišką darbą:

- įgūdžių garantiją, kuria siekiama padėti žemos kvalifikacijos suaugusiesiems įgyti minimalius skaitymo, rašymo, skaičiavimo ir skaitmeninius įgūdžius;
- [Europos kvalifikacijų sandaros](#) peržiūrą;

- Skaitmeninių įgūdžių ir užimtumo koalicijos iniciatyvą, kuria siekiama remti švietimo, užimtumo ir pramonės sričių suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą;
- Sektorių bendradarbiavimo įgūdžių srityje planą, kuriuo siekiama gerinti informacijos apie įgūdžius kaupimą;
- Trečiųjų šalių piliečių įgūdžių nustatymo šabloną, kuriuo siekiama remti ankstyvą migrantų įgūdžių ir kvalifikacijos nustatymą;
- paramą profesiniam švietimui ir mokymui, ypač per pirmosios Europos profesinio mokymo įgūdžių savaitės renginius ir veiklą;
- [Rekomendacijos dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų](#) peržiūrą;
- [Europass](#) sistemos peržiūrą;
- pasiūlymą dėl rekomendacijos dėl absolventų karjeros stebėsenos, kurio tikslas – gauti daugiau informacijos apie tai, kaip absolventams sekasi po to, kai jie baigia mokslus;
- aukštos kvalifikacijos asmenų judėjimo iš vienos šalies į kitą („protų nutekėjimo“) analizę ir keitimąsi geriausia patirtimi, kaip valdyti šį reiškinį.

C. Ikimokyklinis ugdymas

Priėmus [Europos socialinių teisių ramstį](#), kuriuo pabrėžiama, kad „vaikai turi teisę į kokybišką ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą už prieinamą kainą“, ikimokyklinio ugdymo klausimas tapo dar svarbesnis. 2018 m. gegužės mėn. Komisija patvirtino Tarybos [rekomendaciją](#) dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų^[2].

D. Europos švietimo erdvė

2018 m. gegužės mėn., po Geteborgo aukščiausiojo lygio susitikimo Komisija paskelbė komunikatą „Jaunimo, švietimo ir kultūros politikos vaidmuo kuriant stipresnę Europą“ (COM(2018)0268). Jame pateikiama Europos švietimo erdvės kūrimo vizija, kuri, be kita ko, apima pasiūlymą dėl Tarybos rekomendacijos dėl aukštojo mokslo ir vidurinio ugdymo diplomų ir mokymosi užsienyje laikotarpių rezultatų automatinio tarpusavio pripažinimo skatinimo. Šią [rekomendaciją](#) Taryba patvirtino 2018 m. lapkričio 26 d.^[3]

E. Programa „Erasmus“

[„Erasmus+“](#) – tai 2014–2020 m. ES programa, skirta švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto sritims. Programa „Erasmus+“ konkrečiai siekiama: 1) gerinti bendrųjų kompetencijų ir įgūdžių lygį, ypač atsižvelgiant į jų reikalingumą darbo rinkoje ir jų į indėlį į glaudžios visuomenės kūrimą; 2) skatinti kokybišką pažangą, kompetenciją inovacijų srityje ir tarptautinimą švietimo ir mokymo institucijų lygmeniu; 3) skatinti Europos mokymosi visą gyvenimą erdvės, skirtos nacionaliniu lygmeniu vykdomoms politikos reformoms papildyti, kūrimą ir didinti informuotumą apie ją bei remti švietimo ir mokymo sistemų modernizavimą; 4) stiprinti tarptautinį švietimo ir mokymo aspektą;

[2]OL C 189, 2019 6 5, p. 4.

[3]OL C 444, 2018 12 10, p. 1.

5) gerinti kalbų mokymą ir mokymąsi. Švietimo srityje šia programa siekiama šių tikslų veikiant šiose pagrindinėse srityse:

- 1 pagrindinė veiklos sritis – pavienių besimokančiųjų asmenų judumas;
- 2 pagrindinė veiklos sritis – bendradarbiavimas inovacijų ir keitimosi gerąja patirtimi tikslais;
- 3 pagrindinė veiklos sritis – politinių reformų rėmimas.

2018 m. gegužės mėn. buvo paskelbtas [Komisijos pasiūlymas](#) dėl tolesnio laikotarpio (2021–2027 m.) programos ([COM\(2018\)0367](#)). Bendra programos struktūra liko iš esmės tokia pati. Tačiau Komisija siūlo, palyginti su 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu, biudžetą padvigubinti iki 30 mlrd. EUR.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Parlamentas visuomet rėmė glaudų valstybių narių bendradarbiavimą švietimo ir mokymo srityje ir skatina plėtoti valstybių narių švietimo politikos europinį aspektą. Jis taip pat aktyviai dalyvauja su „ET 2020“ susijusiame politikos cikle.

A. Programa „Erasmus“

[2017 m. rugsėjo 14 d. rezoliucijoje](#) Parlamentas pripažino labai teigiamą programos „Erasmus+“ poveikį. Jis pabrėžė, kad naujoji programa turėtų būti atviresnė ir prieinamesnė, ir atkreipė dėmesį į sunkumus, susijusius su Europos kreditų perkėlimo sistemos (ECTS) kreditų pripažinimu. Jis paragino sukurti Europos studento e. kortelę, kuria naudodamiesi studentai galėtų naudotis paslaugomis visoje Europoje. Parlamento nariai pabrėžė, kad šia programa svarbu skatinti aktyvų pilietiškumą, pilietinį ugdymą ir puoselėti europinę tapatybę. 2019 m. kovo 13 d. Parlamentas, atsižvelgdamas į „Brexit’ą“, taip pat priėmė [rezoliuciją](#) judumo mokymosi tikslais veiklos pagal programą „Erasmus+“ tolesnio vykdymo Jungtinei Karalystei išstojus iš ES.

Savo [2019 m. kovo 28 d. rezoliucijoje](#) dėl naujos kartos programos „Erasmus+“ Parlamentas pasiūlė patrigubinti biudžetą iki 41 mlrd. EUR, kad joje galėtų dalyvauti daugiau žmonių ir kad didžiausią dėmesį būtų galima skirti žmonėms, turintiems mažiau galimybių^[4]. EP nariai pasiūlė peržiūrėti biudžeto asignavimus, kad būtų atsižvelgta į šiuos prioritetus, pavyzdžiui, suteikti ikimokyklinio ir ankstyvojo ugdymo darbuotojams galimybę dalyvauti judumo programose. Profesinio mokymo mainai, ypač pasienio regionuose, taip pat yra naujos programos prioritetas ir jiems bus skirtas didesnis biudžetas. Dėl galutinio naujojo reglamento dėl „Erasmus“ teksto turi būti deramasi ir susitarta su Taryba 9-osios Parlamento kadencijos pradžioje.

B. Švietimas ir užimtumas

Kultūros ir švietimo (CULT) komitetas ir Užimtumo ir socialinių reikalų (EMPL) komitetas parengė bendrą pranešimą savo iniciatyva dėl Komisijos komunikato „Nauja Europos įgūdžių darbotvarkė“. [2017 m. rugsėjo 14 d.](#) Parlamentas patvirtino rezoliuciją^[5]. Parlamentas agitavo už tai, kad būtų laikomasi holistinio požiūrio į švietimą ir įgūdžių lavinimą, ragindamas valstybes nares dėmesį sutelkti ne tik į tuos įgūdžius,

[4]Priimti tekstai, [P8_TA\(2019\)0324](#).

[5]OL C 337, 2018 9 20, p. 135.

kurie padeda įsidorinti, bet ir į tuos, kurie yra naudingi visuomenei. Kiti paminėti klausimai buvo visapusiškesnis požiūris į migrantų kvalifikacijos kėlimą, investicijos į ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, mokymosi visą gyvenimą galimybių didinimas, esminio neformalaus mokymosi ir savišvietos vaidmens stiprinimas, taip pat skaitmeninių, gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (angl. STEM) ir verslumo įgūdžių skatinimas.

CULT ir EMPL komitetai kartu parengė teisėkūros pranešimą dėl Komisijos pasiūlymo dėl „Europass“ sistemos atnaujinimo. Naujoji „Europass“ sistema buvo patvirtinta 2018 m. balandžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos [Sprendimu \(ES\) 2018/646](#).

C. Kitos specialios sritys

Parlamentą taip pat labai domina Komisijos komunikatai, konkrečiai skirti švietimo ir mokymo sritims. Būtų galima paminėti, pavyzdžiui, Parlamento 2014 m. balandžio 15 d. rezoliuciją dėl [naujų technologijų ir atvirųjų švietimo išteklių](#), 2015 m. rugsėjo 8 d. rezoliuciją dėl [jaunimo verslumo skatinimo švietimo ir mokymo priemonėmis](#), 2017 m. rugsėjo 12 d. rezoliuciją dėl [tolesnio ir nuotolinio universitetinio mokymosi kaip Europos mokymosi visą gyvenimą strategijos dalies](#), 2018 m. birželio 12 d. rezoliuciją dėl [švietimo modernizavimo ES](#) ir 2018 m. gruodžio 11 d. rezoliuciją [„Švietimas skaitmeniniame amžiuje: ES politikos formavimo iššūkiai, galimybės ir pamokos“](#).

Pierre Hériard
01/2020

